

PARK BLOEYENDAEL

Een korte inleiding

Het Natuurpark Bloeyendael ontleent zijn naam aan een Buiten dat op de plaats van het huidige park heeft gelegen, buiten de stad aan de rand van de Johannapolder, aan de Biltse Vaart en de 'Steene Straet' naar De Bilt. Het buiten Bloeyendael stamt uit de 17e eeuw (volgens de hypotheekakte uit 1662) en is gesloopt in 1868. Daarna blijft de naam nog lang bestaan voor een (gladiolen)kwekerij op die plek.

Het natuurpark is ontworpen door de landschapsarchitect Hans Pemmelaar en aangelegd in de winter van 1975/1976. Het park is in een achtvorm aangelegd en met zijn directe uitlopers ongeveer 9,8 hectare groot.

Rond 1990 werden binnen de gemeente ideeën ontwikkeld om een groot deel van het park en delen van het naastgelegen volkstuincomplex te bebouwen met kantoren en te doorkruisen met een sneltramtracé. Daarop is een actiegroep van gebruikers en omwonenden ontstaan, die zich met succes sterk hebben gemaakt voor behoud van het park. Uit deze actiegroep is in december 1990 de Stichting Bloeyendael ontstaan.

Rond de stichting zijn ongeveer 80 vrijwilligers actief. De gemeente Utrecht beheert en onderhoudt het natuurpark Bloeyendael. Zij doet dit in goede samenspraak en samenwerking met de Stichting Bloeyendael.

Wandelen door park Bloeyendael

- 1 De wandeling bestaat uit twee delen die onderling zijn verbonden. U kunt de hele route lopen (50 minuten), het westelijke gedeelte (30 minuten) of het oostelijke gedeelte (20 minuten). De oostelijke route kan verlengd worden in zuidoostelijke richting (20 minuten).
- 2 Het startpunt van de routes is bij het bord 'Paviljoen Bloeyendael Binnen'. Dit bord staat op de plek waar de Archimedeslaan een bocht maakt om het voormalige Fortisgebouw, nu Provinciehuis, heen.
- 3 De routebeschrijving is in stukken opgedeeld. Deze zijn aangegeven met het symbool ► De route wordt afgewisseld met achtergrondinformatie over de natuur, het beheer en de bezienswaardigheden. Deze informatie is in groen gedrukt en wordt met nummers aangeduid. Deze nummers vindt u terug op het kaartje.
- 4 Het is in park Bloeyendael verboden om buiten de paden te lopen en honden moeten kort aangelijnd worden. Als u zich hieraan houdt, kunt u nog lang genieten van de bijzondere planten en dieren die u onderweg tegenkomt.

Route 1

- Vanaf het bord loopt u 20 meter in de richting van het water, langs een dieperliggend stukje grasland. U slaat linksaf. U loopt nu in westelijke richting langs de Biltse Grift. Aan uw linkerhand over de meidoornhaag heen kijkend ziet u de 'heemtuin' liggen.

1. Heemtuin: In dit besloten gedeelte van het park heeft zich gedurende twintig jaar een plantengemeenschap ontwikkeld, die hoort bij schraal nat grasland, dat één of - zoals hier- twee maal per jaar wordt gemaaid en afgehaald en verder met rust wordt gelaten. Men noemt die plantengemeenschap het dotterbloemverbond. Kenmerkende planten zijn lidrus, echte koekoeksbloem, grote ratelaar, dotterbloem, moerasrolklaver en rietorchis.

In het voorjaar (april – juni) is het een steeds wisselen van kleur met lenteklokje, zomerklokje, slanke sleutelbloem en later pinksterbloem, fluitenkruid, scherpe boterbloem,

veldzuring, grote pimpernel en gele lis. Langs het water bloeit in de zomermaanden moerasspirea, harig wilgen-roosje en kattenstaart. Vroeger kwam de ringslang rijkelijk voor in dit gebied. Omdat deze nu nog zelden wordt waargenomen is bij het hek achter in de heemtuin een slangenhoop gemaakt als broedplaats. De heemtuin is op de open dagen tussen 13.00 en 17.00 geopend (voor data zie onze website). Wie geluk heeft en het paviljoen open vindt, kan ook tussendoor nog wel eens een kijkje komen nemen.

- U loopt verder langs de Biltsche Grift. Enige meters voor de brug ziet u aan uw rechterhand twee ruim honderdjarige essen.

2. Spechtengaten: Halverwege de stam ziet u in de oude bomen vele gaten zitten. Deze zijn door spechten gemaakt om te nestelen. De spechten hebben dit nest verlaten en sindsdien zoeken vooral boomkruipers en mezen er onderdak.

- U steekt het bruggetje over en gaat direct linksaf. U volgt de sloot circa 60 meter tot het volgende bruggetje aan uw linkerhand. Hier slaat u rechtsaf.

3. Verschraald grasland: Het laag liggende grasland aan uw rechterhand wordt verschraald. Dat wil zeggen: door het te maaien en het hooi af te voeren verdwijnen minerale voedingsstoffen. Dat wordt twee maal per jaar gedaan door vrijwilligers van park Bloeyendaal. De bodem verarmt daardoor. Dit leidt tot een grotere variatie aan plantensoorten. Omdat de bodem hier bestaat uit rijke kleigrond, verloopt de verschraling langzamer dan in de heemtuin.

Het bosje rechts is door ondergroei van brandnetels en struiken moeilijk toegankelijk. Het is bedoeld als foerage-plaats en rustgebied voor vogels en andere dieren. In de rand staan daarom veel besdragende struiken. Het is ook aantrekkelijk voor konijnen, die er dekking vinden en in de hoger gelegen delen hun holen kunnen graven.

- Aan het einde van het weiland aan uw linkerhand, slaat u rechtsaf en na ongeveer 50 meter, vlak voor de Biltse Grift gaat u linksaf het bruggetje over. U volgt dit pad rechts tot u bij een grasland komt. Hier gaat u scherp linksom de haarspeldbocht door.

4. Water in Bloeyendaal: Park Bloeyendaal heeft veel waterpartijen. Het water in het park staat niet in verbinding met het open water van het buitengebied. Onder een aantal bruggetjes zijn waterdichte stuwen zijn gemaakt, die voorkomen dat water uit de Biltse Grift in het park kan komen. Het water in Bloeyendaal is zodoende afkomstig van regenwater, grondwater en nog een beetje kwel. Het slootje langs het kronkelpad staat nergens mee in verbinding. De tiendoornige stekelbaars is hier de enige voorkomende vis. Het is een ideale plek voor kikkers, padden en kleine watersalamanders om hun eieren te leggen.

Amerikaanse rivierkreeft

Dotterbloem

Cichorei

De westelijke vijver met eilanden van riet en gele lis, levert in de zomer een fraai beeld op. In de vijver zwemmen rivierbaars, kleine modderkruiper, vetje, ruisvoorn, zeelt en snoek. Vissende vogels, zoals fuut, visdiefje, blauwe reiger, aalscholver en ijsvogel komen hier graag van genieten. Een bedreiging voor het waterleven in heel Bloeyendaal vormt de rode Amerikaanse rivierkreeft, een alleseter die weinig vijanden heeft.

- U volgt het kronkelpad en loopt daarna rechtdoor tot de T-kruising aan het eind (als u hier rechtsaf zou slaan en na 40 meter weer links gaat, dan komt u in de openbaar toegankelijke tuin van het voormalige provinciehuis, waar in juni en juli veel rietorchissen bloeien). Wij slaan echter op de T-kruising linksaf, langs een rij grauwe abelen (populieren). Zo komt u weer bij het grote grasveld waar we eerder aan de andere zijde langs liepen.

Adderwortel

Grote ratelaar

Bij op krokus

5. De grote weide: Het grasland aan uw linkerhand is jaren geleden gebruikt als baggerdepot. Dit leidde tot verrijking van de bodem. De akkerdistel, ridderzuring, smeewortel en grote brandnetel overheersten daarna het gebied. Geleidelijk neemt de plantenrijkdom weer toe. Bijvoorbeeld met rode klaver, veldlathyrus en groot streepzaad.

- We lopen rechts langs de grote weide rechtdoor tot aan het publicatiebord. Daar slaan we linksaf langs de sloot. Na 25 meter slaan we rechtsaf en lopen het bruggetje over. Even verder steken we een tweede brug over.

6. Eilandje en Wildakker: Aan uw rechterhand ziet u een eilandje, gevormd rond een restant van een bunker. Op de voedselrijke en kalkhoudende grond woekert de grote brandnetel. Vlier, liguster, wegedoorn, rode kornoelje, vuilboom, kardinaalsmuts en als exoot de vlinderstruik zijn de struiken die er overheen groeien. Achter het eilandje ligt de wildakker waar jaarlijks winterrogge wordt gezaaid. Met de rogge worden ook 'akkeronkruiden' ingezaaid zoals klapproos, korenbloem, bolderik, koekruid, kamille, gele ganzenbloem en akkerleeuwenbek.

Het graan wordt niet geoogst maar overgelaten aan vogels en muizen die op hun beurt weer prooi zijn voor roofvogels en uilen. Bijzonder hier is de dwergmuis. Dit kleinste knaagdier van Europa bouwt er zijn tennisbalgrote nest boven de grond aan de plantenstengels.

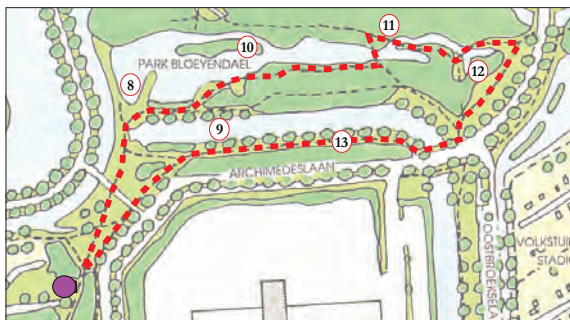
- Aan het einde van de wildakker komt u op een T-kruising. Hier ziet u aan uw rechterhand een begroeide hoop stenen.

7. 'Puinhoop': De puinhoop is ontstaan doordat vrijwilligers van Bloeyendaal het puin, dat ieder jaar naar boven komt bij het ploegen van de wildakker, op deze hoop storten. Hierop groeien planten van drogere gronden of planten die kalk-minnend zijn, zoals steenanjer, wilde marjolein, grasklokje en echt walstro. Ook de donkerbladige kamperfoeliestruik op de hoek, die veel in plantsoenen wordt aangeplant, is gewoon komen aanvliegen. In de steenhoop zitten veel kleine, uitgespaarde ruimten. Kleine dieren zoals kikkers, salamanders en spitsmuizen vinden er een schuil- en overwinteringsplek.

- Op de T-splitsing bij de 'puinhoop' gaat u linksaf. Na 60 meter komt u weer uit bij het bord van paviljoen Bloeyendaal Binnen.

Route 2

- Vanaf het naambord loopt u in de richting van de fietsbrug met de witte brugleuning. U steekt de brug niet over maar vervolgt uw weg in de richting van het kanaal en iets verder een vijver.

8. Waterlelievijver: Het kanaal dat door dit oostelijk deel van het park loopt is de Rijnsweerdse Wetering. Deze loopt om het voormalige Fortis terrein heen en staat in verbinding met de Kromme Rijn. Dit water is eutroof, dat wil zeggen rijk aan minerale voedingsstoffen door organisch afval, en niet echt schoon te noemen.

Dit in tegenstelling tot het water van de vijver, dat wordt gevoed door grondwater, regenwater en kwel. In het voorjaar bloeit hier de gele lis. In de zomermaanden kunt u de waterlelies zien bloeien. Met wat geluk ziet u een ijsvogel of een visdiefje dat op zoek is naar voedsel.

- U kiest het pad dat loopt tussen de Rijsweerdse Wetering (rechts) en de waterlelievijver (links). Op de oevers van de wetering zijn een groot aantal wilgenbomen te zien.

9. Wilgenbomen: In park Bloeyendael komen 9 soorten wilgen van de in totaal 11 inheemse soorten voor. De verschillen ziet men aan de bladvorm en bladkleur. Bij knotwilgen gaat het vaak om schietwilgen, die zijn afgezaagd op een hoogte van ongeveer 2 meter. De stammen gaan dan boven uitlopen en vormen een kroon van zijtakken. In park Bloeyendael worden niet alle bomen tegelijk geknot maar om en om. Zodoende is er na het knotten nog schuilgelegenheid en voedsel voor insecten en vogels. Als de bomen niet tijdig worden geknot, worden de takken te dik en kunnen zij afbreken bij harde wind en kan de knot scheuren. Het knotten gebeurt elke twee jaar.

- Op de splitsing bij het publicatiebord kiest u het linkerpad dat de oever van de vijver volgt. U gaat dan over een brug.

10. Eilandje: Vanaf het pad en de brug kunt u over het water een eilandje zien. Dit eiland is niet te bereiken zonder boot. Dat geeft extra rust voor de fauna ter plaatse. Eens in de circa 7 jaar worden de grote bomen op het eiland gekapt. Door de ontstane lichtgaten krijgt de struikvegetatie weer meer kansen. Eilandjes verlengen de oeverlijn, wat gunstig is voor zowel het waterleven als de oeverbegroeiing. Vanaf de brug zijn in de zomer kikkers te zien en te horen. Kikkers hebben om te overleven voldoende diep water nodig, dat hier dan ook aanwezig is.

- Bij de volgende splitsing gaat u scherp linksaf, over het bruggetje. Op de T-kruising over de brug gaat u rechts.

11. Geringde bomen: Bij het opgroeien gaan de bomen elkaar verdringen. Zij ontnemen elkaar het licht en gaan op zoek in de hoogte. Dat leidt tot ijle stammen. Om ruimte te scheppen worden er bomen geringd. Ze worden kort boven de grond rondom zo'n 8 centimeter ingezaagd. Daarmee worden de vaten onderbroken, krijgt de top geen water meer en vindt geen voedseluitwisseling meer plaats tussen wortels en bladeren. De boom sterft, maar blijft wel staan. Voordelen zijn dat er geen valschade ontstaat en dat ander leven, zoals schimmels en insecten, zich tegoed kan doen aan het dode hout. De insecten zijn weer een prooi voor vogels.

- U gaat opnieuw over een brug. Op de volgende splitsing houdt u links aan en gaat nogmaals over een brug. Voorbij het elzenbos en nog net voor de Archimedeslaan slaat u rechtsaf.

12. Elzenbomen: De zwarte els is vaak te vinden aan de waterkant. Zij is de belangrijkste boom in moerasbossen en kan tot 24 meter hoog worden. In februari/maart bloeit de els met ‘katjes’. De hangende mannelijke katjes laten daarbij in de wind grote hoeveelheden stuifmeel los. De vrouwelijke katjes zijn klein en roodachtig. Na de bevruchting groeien zij uit tot een kegelachtige vrucht: de elzenprop, eerst groen, later donkerbruin. Grote groepen trekkende sijsjes doen zich in de winter tegoed aan de zaden.

Een bijzonderheid is dat de els, net als de vlinderbloemigen, wortelknolletjes bezit waarin bacteriën die samenleven met de plant stikstof uit de lucht binden. Hierdoor kan de plant ook op stikstofarme bodems gedijen.

Hoornaarzwefvlieg

Oranje bekerzwam

Egel

- Aan het einde van dit pad komt u bij de betonnen brug van de Archimedeslaan over de Rijnsweerdse Wetering.

Wie zijn wandeling met een extra lus (20 minuten) wil verlengen kan hier de Archimedeslaan schuin oversteken naar de Oostbroekselaan. De beschrijving van deze verlenging volgt aan het eind van deze route 2. Aan het eind van de lus kunt u op deze plek weer aansluiten op route 2.

- U steekt de brug over en volgt meteen rechts het pad op de linkeroever van de Rijnsweerdse Wetering.

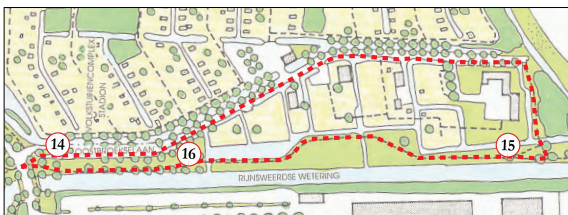
13. Bloemrijke bermen: Langs dit pad is een grote verscheidenheid aan bloemen te zien. Dat er zoveel bloemen in Park Bloeyendael zijn heeft te maken met het zorgvuldige maai-beheer. Door de graslanden en bermen te maaien nadat de zaden van de planten zijn gerijpt kunnen deze zich uitzaaien. Door het maaisel af te voeren treedt verschraling op van de bodem. Hierdoor kunnen woekerende planten en sterk zo-devormende grassen zich niet meer ongeremd uitbreiden. Het grasland wordt zo ijler met kleine stukken kale bodem tussen de planten waar gevallen zaden makkelijker kunnen ontkiemen. Daardoor kan een grotere variëteit aan bloemen zich ontwikkelen en handhaven. Het maaien en het hooien moet niet met zware machines gebeuren want die drukken de bodem dicht waardoor veel bloemen er niet meer kunnen groeien. Deze hebben een luchtige bodem nodig voor zuurstof en water en waarin ook speciale schimmels kunnen groeien. Daarom halen de vrijwilligers tijdens de jaarlijkse hooibeurten handmatig het hooi van de graslanden.

- U loopt dit pad rechtdoor tot u weer bij het bord van het Paviljoen Bloeyendael Binnen bent aangekomen.

Verlenging route 2

- Vanaf de Archimedeslaan loopt u in zuidelijke richting de verharde Oostbroekselaan in.

14. Oostbroekselaan en ATV Stadion: Deze weg is in de 12e eeuw aangelegd door Benedictijnen uit Utrecht en loopt naar het landgoed Oostbroek ten oosten van Utrecht. De weg wordt nu geblokkeerd door het ‘knooppunt Rijnsweerd’. De paters legden het moerassige gebied droog en ontgonnen het gebied, de Johannapolder.

Omdat de houtwal bij de Waterlinieweg vroeger onderdeel was van een verdedigingswal, staan aan de Oostbroekselaan houten huizen. Deze huizen lagen in het vrije schootsveld. Het bouwen van stenen gebouwen was in die zone toen niet toegestaan.

Links en verderop ook rechts ziet u het volkstuintencomplex van de Amateurtuinders Vereniging ‘Stadion’. Overdag is het complex voor bezoekers op de paden vrij toegankelijk.

- Loop de Oostbroekselaan af. Aan het einde van de weg slaat u rechtsaf richting de gebouwen van ASR. Aangekomen op de T-splitsing slaat u rechtsaf langs de Wetering.

Gewone oeverlibel (vrouw)

Wilgenkatje

Bruine kikker

15. Paddenpoel: Na 100 meter ziet u aan uw rechterhand een 'paddenpoel'. Het informatiebord geeft een duidelijk beeld van het wat, hoe en waarom van deze poel. Wilt u zo vriendelijk zijn om de omgeving van de amfibieënpoel niet te belopen. Dit leidt tot versterking van de bodem en de poel.

- U vervolgt dit pad met aan uw linkerhand de Rijnsweerdse Wetering en gaat over de brug.

16. Knotwilgenweide: Bij de aanleg van het park medio jaren zeventig zijn op dit grasland een groot aantal knotwilgen geplant. In die tijd werd het belang van knotwilgen benadrukt voor de biodiversiteit. Door verontreiniging met bagger van de Rijnsweerdse Wetering in 2007, moest het grasland worden geplagd. Dit houdt in het verwijderen van de toplaag van de bodem inclusief de graszoden. De ontwikkeling van de bloemrijke flora is nu weer in volle gang.

- Aan het einde van het pad komt u weer op route 2. U steekt de Archimedeslaan schuin over naar links over de brug. Daar sluit u weer aan op route 2 waar u deze verlaten hebt, tussen punt 12 en 13.

Hoe kom ik in Park Bloeyendael?

Per fiets of te voet:

Er zijn vier routes die naar het beginpunt van de wandelingen leiden, het Bloeyendael Binnen bord:

- 1 Via de Biltsestraatweg. Het fietspad loopt onder de Berekuil door. U houdt daar rechts aan en volgt de Waterlinieweg. Bij het stoplicht slaat u linksaf de Offerhausweg op. Aan het eind gaat u over het bruggetje rechts.
- 2 Via de Rembrandtkade. De straat uitfietsen en onder de tunnel van de Waterlinieweg door. Via het fietspad de Waterlinieweg volgen, over de Pythagoraslaan, en verderop bij het eerstvolgende stoplicht rechtsaf de Offerhausweg op. Aan het eind gaat u over het bruggetje rechts.
- 3 Via de Pythagoraslaan. U slaat linksaf (als u uit westelijke richting komt) of rechtsaf (als u uit oostelijke richting komt) de Archimedeslaan in.
- 4 Via de J. van Stolberglaan (punt 1 van Openbaar Vervoer).

Per Openbaar Vervoer:

Er zijn drie bushaltes in de buurt van Park Bloeyendael.

- 1 De halte Rosarium van stadsbuslijn 4. Van hier loopt u in oostelijke richting door de Stolberglaan, die aan het einde uitmondt in een voetpad dat onder de Waterlinieweg loopt en dan uitkomt in Park Bloeyendael. Als u rechtdoor in oostelijke richting loopt komt u bij het publicatiebord.

- 2 De halte Noord Rijnsweerd van de stadsbuslijnen 10, 11, 30, 31 en 32. U volgt de bus 100 meter in oostelijke richting en slaat dan linksaf de Archimedeslaan in.
3. De halte Archimedeslaan aan de Biltsestraatweg van de streekbuslijnen 50, 52, 53 en 74. Vanaf de halte loopt u iets terug en slaat dan linksaf de Archimedeslaan in. U volgt deze weg en na 200 meter ziet u het beginpunt van de wandelingen.

- 1 Wandeling 1
 - 2 Wandeling 2
 - 3 Verlenging wandeling 2
- Paviljoen Bloeyendaal Binnen

- A Berekuil
- B Biltsestraatweg
- C Waterlinieweg
- D Archimedeslaan

Actief worden?

Stichting Bloeyendaal organiseert ongeveer 10 groenwerkdagen (meestal zaterdagen) per jaar. Op die dagen werken vrijwilligers samen met de Gemeente Utrecht aan het ecologisch beheer van het Park. Afhankelijk van het seizoen wordt er takken gesleept, gehooïd of blad geharkt. Ook voor andere werkzaamheden heeft Park Bloeyendaal regelmatig behoefte aan vrijwilligers. De werkdagenkalender kunt u vinden op www.bloeyendaal.nl

Als u op de hoogte wilt blijven kunt u zich vrijblijvend aanmelden via telefoonnummer 06 4500 5700 of via info@bloeyendaal.nl zodat u de uitnodigingen en aankondigingen automatisch via uw mail ontvangt.

Meer weten?

Stichting Bloeyendaal organiseert in het voorjaar en de zomer open dagen. Op deze zondagen is het paviljoen geopend en zijn er bestuursleden en vrijwilligers aanwezig voor rondleidingen of om u op interessante zaken in de natuur te wijzen. De kalender voor de open dagen kunt u vinden op www.bloeyendaal.nl. Daarnaast kan Stichting Bloeyendaal voor een groep(je) volwassenen of kinderen een praktijkles of rondleiding verzorgen. Neem hiervoor contact op met het secretariaat: 06 4500 5700.

Donateur worden?

De inkomsten van Stichting Bloeyendael bestaan volledig uit bijdragen van donateurs. Dat geeft de Stichting de vrijheid datgene te doen dat voor het Park het beste is. Daarom is het belangrijk dat veel mensen ons werk financieel ondersteunen. U kunt donateur worden door minimaal 12 euro per jaar over te maken op ING rekening 3446650 ten name van Stichting Bloeyendael onder vermelding van uw naam, adres en 'nieuwe donateur'. U krijgt dan een welkomstpakket en bovendien is uw gift aftrekbaar van de inkomstenbelasting.

Rups St. Jacobsvlinder

Groot hoefblad

Gehakkelde Aurelia

Ruimte voor notities:

[illegible]

WWW.BLOEYENDAEL.NL

Stichting Bloeyendael
Postbus 85017
3508 AA Utrecht
06 45005700

Deze wandelgids over het natuurpark Bloeyendael is een uitgave van de Stichting Bloeyendael ter gelegenheid van haar 20-jarig bestaan en is mede tot stand gekomen door een bijdrage uit het leefbaarheidsbudget van de gemeente Utrecht.

2e druk, november 2011